

ОПРАВДАНОСТА НА ПРАВНИТЕ ЛИЦА КАКО СУБЈЕКТИ ВО
ДОГОВОРОТ ЗА ДОЖИВОТНА ИЗДРШКА

THE JUSTIFICATION OF LEGAL ENTITIES AS SUBJECTS IN
THE LIFETIME SUPPORT CONTRACTS

Автор: м-р Ана Панева

Целта на презентацијата е да се истражи можноста дали правните лица можат да се јават како даватели на издршка, кај договорот за доживотна издршка, преку анализа на правните решенија во повеќе европски земји.

Истражувањето се заснова на компаративна анализа на релевантните законодавства, со посебен фокус на Србија, Хрватска, Швајцарија, Унгарија и Франција

Методологија

Примарно беше применет **дескриптивно-аналитички пристап**, преку кој се врши систематизација на регулираноста на договорот за доживотна издршка во повеќе европски држави. Особено внимание беше посветено на прашањето дали овој договор е експлицитно уреден во националните закони, кој правен извор го регулира, како и дали се вклучени посебни одредби во однос на тоа кои правни лица можат да бидат даватели на доживотна издршка.

Во втората фаза од истражувањето, применет е компаративниот метод, при што беше направена споредбена анализа **на избрани правни системи во Европа**, кои содржат посебни или поразвиени одредби во однос на можноста правни лица да бидат даватели на издршка. Анализата се фокусира на правните системи на: **Србија, Швајцарија, Хрватска, Франција и Унгарија.**

- **Република Северна Македонија** – Правната рамка на договорот за доживотна издршка во нашиот правен систем не содржи правни норми кои се јасни во однос на тоа кои правни лица можат да се јават како страна на давател на доживотна издршка и какви се нивните права и обврски.
- Се остава дилема дали сите правни лица имаат можност да бидат даватели на издршка или законот ја резервира таа можност само за одредени форми на правни лица.
- Согласно науката и праксата покажуваат дека правните лица можат да бидат даватели на доживотна издршка, доколку тоа не е во спротивност со нивниот статут, односно правилата според кои работат.
- Сепак сметаме дека е неопходно законот јасно да ги определи категориите на правни лица кои може да настапуваат како даватели на издршка. Во спротивно ќе се смета за дозволено да се склучуваат вакви договори со правни лица кои во рамките на нивната професија не се занимаваат со грижа и нега за примателите на издршката

Земја	Статус на правна уреденост	Правен извор	Одредби за правни лица?	Забелешка
Австрија	Не	Австриски Граѓански законик (JGS Nr. 946/1811)		
Бугарија	Не			Се применува како неименуван договор
Германија	Не	Германски граѓански законик (BGB), Книга 2: Облигационо право		
Италија	Не	Граѓански законик (Кралски декрет од 16 март 1942 година, бр. 262), Книга 4: За облигации, Наслов III: Поединечни договори		
Полска	Не	Граѓански законик од 28 април 2012, Книга III: Облигации		
Португалија	Не	Граѓански законик (Сл.Весник бр. 274/1966), серија I од 1966-11-25		
Романија	Да	Новиот Граѓански законик на Романија, Книга V – Обврски, Глава XVIII – Договор за издршка	Нема изречни одредби	Назив: Contractul de întreținere
Словенија	Да	Закон за облигационите односи, договор за доживотна издршка член 557-563	Нема изречна одредба	Назив: Pogodba o dosmrtnem preživljanju
Србија	ДА	Закон за наследување	Индиレクトно уредено преку чл. 196 – посебен случај за ништовност на договорот	
Унгарија	ДА	Унгарски граѓански законик	Нема изречна одредба	Назив: A tartási szerződés
Холандија	Не	Холандски Граѓански Законик, Книга 7: Посебни договори		
Хрватска	ДА	Закон за облигационите односи, договор за доживотна издршка член 579-585	Нема изречна одредба	Назив: Ugovor o doživotnom izdržavanju (uz prjineos imovine nakon smrti)
Франција	Не	Француски граѓански законик		Се применува како неименуван договор, обично под називот „le bail à nourriture“ – не е експлицитно уреден.
Црна Гора	Не	Закон за облигационите односи, Сл. лист ЦГ", бр. 47/2008, 4/2011 – др. Закон и 22/2017	Индиレクトно уредено преку чл. 1077 – посебен случај за ништовност на договорот	
Чешка	Не	Нов Граѓански Законик (Закон бр. 89/2012 Сл. гласник), Книга 4: Односни права на имот		
Шпанија	Да	Граѓанскиот законик на Шпанија, Книга 4 За облигации и договори, Наслов XII За договори на среќа (или случајни договори), Глава 2 За договорот за издршка	Нема изречни одредби	
Швајцарија	Да	Швајцарски граѓански законик, Петти дел: за облигации, договор за доживотна издршка член 521-529	Индиレクトно уредено преку чл. 522 ст. 2 – дозволено за лиценцирани домови за стари лица, со одобрение од надлежен орган	Назив: Verpfändung

- Во повеќето европски земји кои имаат кодифицирано граѓанско право, договорот за доживотна издршка (или договори со слична природа) се регулирани во рамки на граѓанските законици, обично во деловите што се однесуваат на облигационите односи или посебните договори. Иако овој договор води потекло од правните институти на феудалното право, тој не добива посебно место во клучните граѓански законици од 19 век, како што се Германскиот (BGB), Австрискиот (ABGB) и Францускиот граѓански законик (Code civil).
- Дополнително, може да се забележи дека земјите од поранешна Југославија покажуваат поголема традиција и експлицитност во регулирањето на договорот за доживотна издршка – што се должи на заедничкото правно потекло и примената на поранешниот сојузен закон. Оваа конзистентност се губи во правните системи на западноевропските држави, каде правниот институт е помалку застапен или третиран како варијанта на други облигациони договори, најчесто во форма на договор за доживотна рента или анuitет.

- Иако најголемиот дел од правните поредоци што го уредуваат договорот за доживотна издршка не ја исклучуваат изречно оваа можност, тие не содржат експлицитни одредби што го уредуваат учеството на правните лица, ниту воспоставуваат јасни критериуми, ограничувања или дефинирани права и обврски за овие субјекти.
- Некои правни системи, меѓу кои **Србија и Швајцарија**, пристапуваат кон регулирање на ова прашање на непосреден начин. Во **Србија** законодавецот посредно интервенира преку одредбата за ништовност на договорот доколку истиот е склучен без претходна согласност од надлежен орган – доколку давател на издршка е првено лице или лице вработено во правното лице. Оваа одреба претставува обид за заштита на примателите на издршка, но истовремено остава простор и за можни злоупотреби.
- Интересен е пристапот и на **Швајцарија**, која ова прашање го регулира на непосреден и систематизиран начин, преку пропишување на формата на договорот. Ова се потврдува со одредбите кои дозволуваат лиценцирани домови за стари лица да склучуваат вакви договори со примателите на издршка. Притоа, тие имаат можност да ги уредат своите внатрешни правила кои ја дефинираат содржината на договорот, а кои мора да бидат одобрени од надлежни органи. Овие правила стануваат составен дел од договорот и обезбедуваат правна сигурност, транспарентност и стандардизирана грижа за примателите на издршката. На овој начин, швајцарскиот систем создава нормативен механизам кој овозможува вклучување на правни лица, но под јасно утврдени услови и со вграден систем на контрола и одговорност.

- **Унгарија и Хрватска** не содржат експлицитни одредби што го уредуваат прашањето кои категории правни лица можат да се јават како даватели на издршка во рамки на договорот за доживотна издршка. Сепак, Хрватска е една од земјите што во последните години вовеле значајни законски измени со цел унапредување на системот за заштита на старите лица. Новите прописи се насочени кон обезбедување дополнителна правна сигурност, надзор и транспарентност, особено во контекст на постапките поврзани со склучување на вакви договори.
- **Франција**, иако не го регулира договорот за доживотна издршка како посебен договор во Граѓанскиот законик, преку општите правила на облигационото право овозможува правни лица да учествуваат како даватели на издршка. Сепак, посебно внимание заслужуваат законските ограничувања кои се однесуваат на учеството на одредени категории субјекти – како што се здравствени работници или лица кои се професионално поврзани со примателот – во договори за доживотна издршка. Овие ограничувања се насочени кон спречување на можни злоупотреби на ранливата положба на примателот и обезбедување фер и транспарентни договорни односи.

- **ЗАКЛУЧОК:**

- Анализата покажа дека во голем број европски земји постои нормативен вакуум во однос на тоа кои правни лица можат да се јават како даватели на издршка, под кои услови и со каква одговорност.
- За да се избегнат злоупотреби и да се осигурат правата и интересите на старите лица, неопходно е да се утврдат јасни и конкретни одредби кои ќе ја дефинираат улогата на правните лица во овие договори.
- Примерот на појаснување може да биде вклучувањето на одредба во законот која ќе специфицира дека во случај да правно лице настапува како договорна страна, обезбедувањето на издршка не смее да биде во спротивност со дејноста која ја врши правното лице.
- Исто така, законодавецот, заради правна сигурност, треба преку систем на набројување да прецизира за кои правни лица се однесува одредбата. Овие одредби треба да обезбедат правна сигурност, да ја спречат злоупотребата и да гарантираат дека правните лица кои склучуваат договори за издршка се квалификувани и поседуваат

Ви благодарам на
вниманието!!!!